

ОСНОВНІ ЗАСАДИ БІОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОЇ ГАЛУЗІ

Максименко Ю. В.

*кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри зоології, біологічного моніторингу
та охорони природи,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

На сучасному етапі розвитку науки беззаперечними є унікальні можливості людства саме в таких напрямках, як генна інженерія, біотехнологія, трансплантологія, екологія тощо. Сучасна біологічна наука стрімко розвивається у сферах, здатних докорінно змінити життя людини, навколишнє середовище та біосферу в цілому. Однак разом з тим ці нові можливості спричиняють нові етичні виклики та ризики, пов'язані з безпекою використання нових сучасних біологічних технологій. Основні засади біоетики зародилися на підґрунті перестороги небезпек наукового та суспільного прогресу людства, відповідно в основі теоретичною концепцією стає ідея «небезпечного знання» [1, с. 13]. В умовах євроінтеграції екологічна політика та реформи в цій сфері є одними з актуальних для України, при цьому законодавство не передбачає прямих правових наслідків,

що також створює низку проблем [2, с. 3]. Втім, не лише умови євроінтеграції створюють виклики для природничої сфери. Питання збереження та відновлення біорізноманіття ускладнюються також через гібридну агресію росії, як через забруднення територій від бойових дій безпосередньо, так і через використання державою-агресором ядерного терору, зокрема на прикладі Запорізької АЕС. В результаті рослинний та тваринний світ країни потребуватиме не лише значних реформ з охорони природи, але й ефективніших дій з повоєнного відновлення.

У цьому контексті підготовка майбутніх фахівців у галузі природничих наук вимагає не лише глибоких професійних знань, а й добре сформованого світогляду, що ґрунтується на принципах біоетики та біобезпеки для відповіді на виклики, що є за межами суто технічних проблем, а також формування у здобувачів освіти системи певних цінностей та норм, орієнтованих на запобігання деградації біосфери внаслідок людської діяльності. Тому вивчення засад біоетики і біобезпеки є вкрай необхідною складовою підготовки здобувачів вищої освіти в природничій галузі на фоні викликів сучасності.

У процесі підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Біологія» у Житомирському державному університеті імені Івана Франка викладання обов'язкової освітньої компоненти «Біоетика та біобезпека» передбачається на першому курсі, загальний обсяг 90 годин (3 кредити ECTS). Аудиторна робота нараховує 30 годин (12 годин лекцій та 18 годин практичних занять). Самостійна робота становить 60 годин, що має на меті стимулювання самостійного поглибленого вивчення матеріалу, роботу студентів з першоджерелами та нормативними документами. Здобувачі освіти, що навчаються на природничому факультеті університету за освітньо-професійними програмами «Екологія», «Водні біоресурси та аквакультура», «Тепличне

господарство» мають можливість вивчати вибірково освітню компоненту «Біоетика і біобезпека». Метою вивчення освітньої компоненти є формування знань та умінь у галузі сучасної біоетики та біобезпеки; формування уявлення про роль біоетики в сучасному світі; уміння виявлення можливих шляхів вирішення найактуальніших проблем біоетики та біобезпеки у професійній діяльності. Відповідно тематика курсу передбачає розгляд питань про становлення та місце біоетики в системі сучасної науки, основні засади біоетики та її завдання, біоетичні проблеми сучасних репродуктивних технологій, біоетичні аспекти трансплантології, біоетичні засади клонування рослин і тварин, біоетичні аспекти генетики, використання тварин у науково-дослідницькій діяльності у біоетичному аспекті (альтернативні методи досліджень, принцип «трьох R»), поняття про біологічну небезпеку та біозахист, біологічна безпека роботи в лабораторіях установ різного профілю, питання використання біологічної зброї та запобігання біологічного тероризму, проблеми біобезпеки використання ГМО. Практичні заняття побудовані таким чином, що здобувачі освіти не просто засвоюють теорію, а й ознайомлюються з методами досліджень, вивчають нормативну базу (закони України, рекомендації ВООЗ), розглядають ситуації біологічних загроз і методи реагування, аналізують реальні кейси та вирішують ситуаційні задачі. Поточний контроль успішного засвоєння знань проводиться на кожному практичному занятті шляхом усного опитування, використання тестових завдань, проміжний контроль проводиться у вигляді підсумкової модульної контрольної роботи, підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.

Вивчення основних засад біоетики та біобезпеки відповідає завданням підготовки майбутніх фахівців у контексті євроінтеграції, сталого розвитку та формування біоетичної культури особистості, є вкрай необхідною складовою підготовки

здобувачів вищої освіти в природничій галузі, що надає їм можливість використання правових, технічних, природоохоронних, профілактичних заходів у майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Ковальова О. М., Лісовий В. М., Амбросова Т. М., Смирнова В. І. Основи біоетики та біобезпеки. Київ : ВСВ «Медицина», 2017. 392 с.
2. Сич К. О., Романов Є. П. Формування та реалізація державної екологічної політики в умовах Євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-40>